

Vigyáznunk kell rájuk

Kihalás fenyeget több madárfajt Romániában

• Románia több mint negyven madárfaját fenyegeti a kihalás, további csaknem harminc pedig mérsékelten fenyegetettnek minősül, de az elmúlt száz évben 12 madárfaj el is tűnt az országból – derül ki a Román Madártani Egyesület és a Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesület jelentéséből. A Milvus elnöke, Papp Tamás szerint a vízi madarak és a mezőgazdasághoz köthető madarak vannak a legnagyobb veszélyben, amiért a vizes élőhelyek eltűnése és a megváltozott mezőgazdaságunk okolható.

SZÁSZ CS. EMESE

A Környezetvédelmi, Vízügyi és Erdészeti Minisztérium és a Román Madártani Egyesülettel (SOR) és a Milvus Csoport Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel közösen állította össze a romániai madárfajok Vörös Listáját, amely a kihalással fenyegetettségüket méri olyan egyértelműen meghatározott paraméterek alapján, mint a populáció mérete, annak változása és a faj romániai elterjedési területe. A lista összeállításához 259 fajt elemeztek, az összes rendszeresen költő hazai fajt és néhány téli vendéget. A 259 vizsgált fajból 12 madárfaj tűnt el a romániai költőállományból az elmúlt évszázadban. Papp Tamás, a Milvus elnöke a Székelyhonnak elmondta, 1901-től 2020-ig terjedő időszakot vizsgálva állapították meg, hogy 12 madárfaj el is tűnt az országból. „Ezt regionális kihalásnak nevezik, mert nem a faj tűnt el teljesen, csak Romániában nem fészkelnek többé. Ilyen például a vörös kánya is, amelynek a latin Milvus Milvus nevére kapta az egyesületünk a nevét, de ezek közt szerepel négy keselyűfaj is, amelynek az utolsó példányait már a gyűjtők »intézték el« – magyarázza Papp Tamás.

A kóborló példányoknak is örülnek már

Emellett kiderült, hogy hét faj tartozik a súlyosan veszélyeztetett kategóriába, közülük hat a költési időszakban: kercece (Bucephala clangula), kis bukó (Mergellus albellus), barna kánya (Milvus migrans), parlagi sas (Aquila heliaca), tűzok (Otis tarda), kacagó csér (Gelochelidon nilotica); a kis lilik (Anser erythropus) a telelési időszakban minősül veszélyeztetettnek.

„Ez azt jelenti, hogy Romániában még két-három pár van belőlük, de azzal annyi. Ide tartozik a keceréce és a kis bukó, amely két Észak-Európára jellemző vízi madár, és van egy kis maradvány állományuk a Duna-deltában. De ide tartozik a ragadozó madarak közül a parlagi sas vagy a barna kánya, ezeknek egyikét fészkelő párjuk van, és sokkal jelentősebb populáció volt belőlük. Például a barna kánya Marosvásárhely mellett a Maros-parton is szép számmal fészkel még a hetvenes

években, most már örülünk, ha valaki lát egy kóborló példányt” – mutatott rá a madarász.

A vizes élőhelyek eltűnése és a megváltozott mezőgazdaság

Kérdésünkre a szakember elmondta, hogy számos faj veszélyeztetettségének különböző okai vannak: Nagyszalonta határában van például egy 30–40 egyedből álló tűzok-állomány; azoknak például zavartalan pusztaságra van szükségük, ami Papp Tamás szerint egyre kevésbé jellemző Európára. A nyírfajdnak már más védelmi intézkedésekre lenne szüksége, hiszen ez egy magashegyvidéki faj. A legészakibb Kárpátokban van egy maradvány populációja a parlagi sasnak, amely

nagytestű ragadozó madár, így megfelelő mennyiségű táplálékra van szüksége, hogy legyenek ürgés legelők, hörcsögök, nyulak, legyenek olyan fák, amelyeken tud fészkelni. „Bár mindegyik fajnak más-más védelmi intézkedésre lenne szüksége, az azért az összeállított úgynevezett vörös listából jól látszik, hogy a mezőgazdasági területeken és a vizes területeken lévő madarak rosszul viszik, itt minden negatív irányba megy” – hangsúlyozta Papp Tamás. Rámutatott, a nagyon sok vizes terület eltűnik, alapvetően rossz a vízgazdálkodás Romániában, nem a megtartással foglalkoznak, inkább gyorsan elvezetik a vizet, nehogy árvízveszély legyen. A megváltozott mezőgazdaság is rosszat tesz, amiért Papp Tamás szerint az európai uniós támogatások és a közös agrárpolitika is felelős. „Próbáljuk megváltoztatni a következő finanszírozási időszakot, hogy ne feltétlenül a sok ezer hektáron rendkívül intenzíven, sok vegyszerrel gazdálkodókat segítse, hanem inkább azokat a kisgazdákat, akik természetközeli gazdálkodást végeznek. Ezek a nagy monokultúras túlvegyszerezett helyek gyakorlatilag sivatagok a madarak számára, alig találunk bennük valamit. Ez nagyon látszik a mezőgazdasághoz köthető madarak állományán, például a mezei pacstirának is 90 százalékos állománycsökkenése volt az utóbbi tíz évben. Nagyon sok fajunk megszűnt a mezőgazdálkodás átalakulását” – összegzett a Milvus Csoport elnöke.

A vörös lista összeállítása az első lépés a sürgős védelemre szoruló fajok azonosításában, hiszen megteremt a jogi keretet azon védelmi intézkedések rangsorolásához, amelyek biztosíthatják a romániai madárfajok fennmaradását.

Szárnyaló tűzok. Az 1901-től 2020-ig terjedő időszakot vizsgálva állapították meg, hogy 12 madárfaj el is tűnt az országból

FOTÓ: NAGY ATTILA

Kisné Portik Irén kapta a Hargita Megyéért díjat

• Gyergyószárhegyen, a Lázár-kastély lovagtermében adták át a Hargita Megyéért díjat Kisné Portik Irén néprajzosnak csütörtökön.

Kisné Portik Irén 1955. szeptember 2-án született Szászrégenben. 1977-től tért vissza ősei szülőföldjére, Gyergyószentmiklósról, és azóta is ott él. Élete során dolgozott textiltechnikusként a helyi bútorszövetgyárban, néprajzos volt a helyi Tarisznyás Márton Múzeumban, a Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központban, valamint a Salamon Ernő Gimnáziumban. A Gyergyószentmiklósi Városi Könyvtár igazgatójaként és a városháza kulturális felügyelőjeként is tevékenykedett. Sok éven át a Hargita Megyei Művészeti Népiskola oktatója volt. Szakíróként több mint négyszáz cikk fűződik a nevéhez, kötetben pedig 12 munkája jelent meg. Neki kö-

szönhető, hogy Gyergyószentmiklóson ma már hozzátartozik a húsvétra való felkészüléshez, hogy a gyerekek a Népművészeti Alkotóházban írják a tojásokat. Gyűjtésének köszönhetően az alkotóházban jelenleg 2758 hímes tojás szemlélteti a hagyományos Kárpát-medencei és moldvai húsvéti tojások szinte teljes jelképtárát.

Az Ethnographia Gyergyóiensis Alapítvány élén szintén a hagyományörzés frontvonalában vitte a zászlót, aztán 2012-ben megalapította a Gránátalma Egyesületet, a „Gránátalmás asszonyok” Kisné Portik Irén vezényletével magas szintre emeltek egy szintén így fennmaradó régi foglalkozást, az úríhművészek alkotását.

A Hargita Megyei Művészeti Népiskola oktatójaként elmondhatja, hogy ot-tani tevékenysége alatt 150-en váltak képesített hímző, viseletkészítő, szövő szakemberekké, életformaként vállalták fel a kézművességet.

Kisné Portik Irén folyamatosan dolgozik, hogy átadja a közösségnek a tudását, újabb könyvei várnak kiadásra

FOTÓ: GERGELY IMRE

Tizenkét eddig megjelent kötete után is folyamatosan dolgozik, hogy átadja a közösségnek a tudását, újabb könyvei várnak kiadásra. Hamarosan megjelenő legújabb kötete a Fűrészelt anyanyelv címet viseli, amelyhez 42 év alatt 1100 erdélyi településről 15 000 deszkába fűrészelt mintázat adatolását végezte el. „Kisné Portik Irén az alkotásnak szentelte életét, annak a hivatásnak, hogy minél többet tanítson nekünk és az utánunk következő nemzedékeknek” – tanítson bennünket saját értékeinkről, mintegy fogva a kezünket annak érdekében, hogy megismerjük magunkat, néprajzi értékeinket” – hangzott el.

Élete a néprajz, az értékmentés

„Én nem tudok másként élni, csak néprajzosként” – fogalmazott a díj átvétele után Kis Portik Irén. Kifejtette, a néprajzkutatónak profétának kell lennie, felismerve, hogy csodálatos népi értékeink vannak, és eljön az idő, amikor ezek már nem lesznek. A próféta feladata, hogy ezek megmaradassanak és a későbbi nemzedékek is láthassák. A néprajzos akkor tud a szakma trónusán megállni, ha kellően széles alapra fekteti a tudását, ha nem csak egy szűk ösvényen, egy néprajzi ágazatban dolgozik. „Minden érdekelt, ami valamilyen néprajzi értéket sugárzott” – mondta a díjazott.

néprajz

Gergely Imre